

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ VE ARAŞTIRMALARI DERGİSİ BANU Journal of Health Science and Research

DOI: 10.46413/boneyusbad.1150960

Özgün Araştırma / Original Research

Kadın Sağlık Çalışanlarında Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların İş-Aile Yaşam Çatışması ile İlişkisi

The Relationship Between Attitudes Towards Gender Roles and Work-family-life Conflict in Female Health Workers

Leylicem SEÇGİN¹ Kevser TARI SELÇUK²

¹ Manisa Alaşehir Devlet Hastanesi, Sosyal Hizmet Uzmanı

² Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Doç. Dr.

Sorumlu yazar /
Corresponding author:

Leylicem SEÇGİN

leylicemsecgin@gmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt: 29.07.2022

Kabul tarihi / Date of acceptance: 03.10.2022

Atf/ Citation: Seçgin, L., Tari Selçuk, K. (2022). Kadın sağlık çalışanlarında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların iş-aile yaşam çatışması ile ilişkisi. *BANU Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*. 4(3), 212-224. doi: 10.46413/boneyusbad.1150960

*Bu çalışma, "Kadın Sağlık Çalışanlarında Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların İş-Aile Yaşam Çatışması ile İlişkisi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada kadın sağlık çalışanlarında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların iş-aile yaşam çatışması ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipteki bu çalışmaya Türkiye'de herhangi bir sağlık kuruluşunda çalışan, araştırmaya katılmayı kabul eden 542 kadın sağlık çalışanı dahil edilmiştir. Pandemi süreci nedeni ile araştırma verileri Kasım 2021- Mart 2022 tarihleri arasında Google Forms üzerinden oluşturulan Tanıtıcı Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği ve İş-Aile Yaşam Çatışması Ölçeğinin yer aldığı çevrimiçi anketle toplanmıştır. Veri analizinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, Students t, ANOVA, Mann Whitney U, Kruskall Wallis H testleri, Bonferroni ve Dunnett's T3 posthoc testleri, Pearson korelasyon analizi ve çok değişkenli doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. İstatistiksel testlerin anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ kabul edilmiştir.

Bulgular: Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların eşitlikçi yönde artışının iş-aile yaşam çatışmasının ($\beta: -0.190$, $p: < 0.001$) negatif, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların eşitlikçi yönde artışının iş aile çatışmasının ($\beta: 0.111$, $p: 0.009$) pozitif ve aile-iş çatışmasının ($\beta: -0.414$, $p: < 0.001$) ise negatif bir öngördürücüsü olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların eşitlikçi yönde artışı iş-aile yaşam çatışmasında azalmaya ilişkilidir. Bu kapsamda kadın sağlık çalışanlarına yönelik endüstriyel sosyal hizmet bağlamında aile dostu politikaların hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

Anahtar sözcükler: Toplumsal cinsiyet rolü, İş-aile yaşam çatışması, Sağlık çalışanı, Sosyal hizmet

ABSTRACT

Aim: In this study, it is aimed to examine the relationship between attitudes towards gender roles and work-family-life conflict in female health workers.

Material and Method: This descriptive and correlational study included 542 female health workers working in any healthcare institution in Turkey who agreed to participate in the study. Due to the pandemic process, the research data were collected through an online questionnaire including the Descriptive Information Form, Gender Roles Attitude Scale and Work-Family Life Conflict Scale created via Google Forms between November 2021 and March 2022. Number, percentage, mean, standard deviation, Students t, ANOVA, Mann Whitney U, Kruskall Wallis H tests, Bonferroni and Dunnett's T3 posthoc tests, Pearson correlation analysis and multivariate linear regression analysis were used in data analysis. The significance level of statistical tests was accepted as $p < 0.05$.

Results: It has been determined that egalitarian increase in attitudes towards gender roles was the negative predictor ($\beta: -0.190$, $p: < 0.001$) of work-family life conflict, was the positive predictor ($\beta: 0.111$, $p: 0.009$) of work family conflict and was the negative predictor ($\beta: -0.414$, $p: < 0.001$) of family work conflict.

Conclusion: Egalitarian increase in attitudes towards gender roles was associated with a decrease in work-family conflict. In this context, it is important to implement family-friendly policies in the context of industrial social work for female health workers.

Keywords: Gender role, Work-family life conflict, Health worker, Social work

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet “toplumun kadın ve erkeklere yönelik sadece cinsiyet odaklı geliştirdiği algılar ve sergilediği tutumlar” olarak tanımlanmakta olup (Demirci, 2015) bu tutumlar toplumda kadın ve erkeğe atfedilen rollerde farklılaşmaya yol açarak toplumsal cinsiyet rolleri terimini doğurmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri “toplum tarafından tanımlanan ve toplumun kadın ve erkeklerden gerçekleştirmelerini beklediği cinsiyete bağlı bir grup beklenti” olarak ifade edilmektedir (Dökmen, 2015). Anne karnında başlayarak bebeklikte devam eden, ardından aile hayatının da şekillenmesiyle gelişen roller okul ve iş yaşamında da çeşitli kanunlarla pekişerek değişmez yargılara dönüşmektedir (Gültekin, Güneş, Ertung, ve Şimşek, 2013). Daha çocuk yaşlarda öğrenilen bu yargılar kadın ve erkeğe dair birçok önyargıya ve beraberinde kadın erkek eşitsizliğine yol açmaktadır. Bu eşitsizlikler sosyal, kültürel, ekonomik ve politik alanlarda kadınların geri kalmasına sebep olmaktadır. Kadını giderek edilgen ve pasif bir hale getiren bu eşitsizlikler çalışma hayatında da belirgin olarak hissedilmektedir (Gültekin ve ark. 2013). Bir aile üyesi olarak belirlenen aile hayatı rolleri ile bir örgüt üyesi olarak belirlenen iş hayatı rolleri arasındaki uyumsuzluk kişi üzerinde gerilim yaratarak iş-aile yaşam dengesini bozmakta ve iş-aile yaşam çatışmasına yol açmaktadır (Beutell ve Greenhaus, 1985; İrge, 2021).

İş-aile yaşam çatışması bireylerin toplumda karşılaştıkları roller arası çatışmanın bir türü olarak kabul edilmekte ve “iş veya ailedeki rolün, diğer rollerin etkisi sebebiyle daha zor hale geldiği bir roller arası çatışma durumu” olarak tanımlanmaktadır (Beutell ve Greenhaus, 1985; Tekingündüz, Kurtuldu ve Öksüz, 2015). Bu çatışma iş-aile çatışması veya aile-iş çatışması boyutuyla çift yönlü olarak ortaya çıkmakta ve pek çok fiziksel, ruhsal ve sosyal soruna neden olmaktadır (Tekingündüz ve ark., 2015; Akbolat, Kahraman, ve Öztürk, 2016; Karaca ve Polat Dede, 2017; Çetinceli ve Çarıkçı, 2020). Yapılan çalışmalarda iş-aile yaşam çatışmasının stres, tatminsizlik, kaygı bozukluğu, kalp hastalığı, baş ağrısı, mide sorunları, depresyon, madde kullanımı gibi çeşitli ruhsal ve fiziksel sorunlara yol açtığı (Tekingündüz ve ark., 2015; Çetinceli ve Çarıkçı, 2020), örgütsel bağlılığı, iş tatminini, işe bağlılığı ve iş performansını azalttığı (Tekingündüz ve ark., 2015; Akbolat ve ark.,

2016; Çetinceli ve Çarıkçı, 2020), işe devamsızlıkla, tükenmişlikle ilişkili olduğu ve işten ayrılma niyetini arttırdığı bildirilmektedir (Erdilek, 2015; Tekingündüz ve ark., 2015). Ek olarak çalışmalarda iş-aile yaşam çatışmasının boş zaman tatminini ve aile performansını azalttığı, evlilik ve yaşam tatminini olumsuz yönde etkilediği, çocuklarda davranış bozukluklarına ve başarısızlığa, kötü evliliklere ve boşanmaya kadar giden sosyal sorunlara sebep olduğu rapor edilmektedir (Tekingündüz ve ark., 2015; Erdilek, 2015; Çetinceli ve Çarıkçı, 2020).

İş-aile yaşam çatışmasının belirleyicilerinin incelenmesine yönelik yapılan çalışmalarda sağlık hizmetlerinin doğasından kaynaklanan durumların iş aile çatışmasına yol açtığı (Akbolat ve ark., 2016) ve kadın sağlık çalışanlarının erkeklere kıyasla yüksek düzeyde iş-aile yaşam çatışması yaşadığı bildirilmektedir (Polat, Kutlu, Ayyıldız Erkan ve Afşar Doğrusöz, 2018). Ayrıca çalışmalarda geleneksel toplumsal cinsiyet tutumlarıyla ilişkili olarak evdeki işlev ve yükümlülük ayrımının çalışan kadının iş yüküne bir de ev işlerini eklediği, böylelikle kadını ikili bir yük altında bırakarak aile hayatı ve iş hayatı arasında dengesizlik sorununu doğurduğu belirtilmektedir (Baki ve Piyal, 2020; Özmeye ve Eker, 2012). Literatürde kadınlarda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların iş-aile yaşam çatışması ile ilişkisini ortaya koyan çalışmalara rastlanmamakla birlikte iş-aile yaşam çatışmasının sağlık sektörü özelinde incelendiği çalışmaların da oldukça sınırlı olduğu görülmektedir (Akbolat ve ark., 2016; Polat ve ark., 2018; Baki ve Piyal, 2020). Yapılan sınırlı sayıda çalışmada kadınların duygusal olmaları ve sorumluluklarının fazlalığı nedeniyle iş-aile yaşam çatışmasının sonuçlarından daha çok etkilendiği (Oruç, 2019), çalışan kadınların sorunlarının toplumsal cinsiyete duyarlı bir bakışla ele alınmasının elzem olduğu (Baki ve Piyal, 2020) ve iş-aile yaşam çatışmasının olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi için örgüt özelinde aile dostu politikaların benimsenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Özmeye ve Eker, 2012).

Bu doğrultuda sağlık hizmet sunumunun önemli aktörleri olan kadın sağlık çalışanlarında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların iş-aile yaşam çatışması ile ilişkisinin ortaya konması bireysel ve örgütsel alanın yanı sıra aile hayatında da önemli sorunlara neden olan iş-aile yaşam çatışmasının önlenmesine yönelik örgüt özelinde

planlanacak aile dostu politikalara yol gösterici olacaktır. Aileyi bir bütün olarak çevresindeki diğer sistemlerle ele alan sosyal hizmet bilimi aileye ilişkin sorunların çözümünde büyük önem taşımaktadır (İçağasıoğlu Çoban ve Özbesler, 2011). Bu kapsamda çalışmada elde edilecek sonuçların kurumda aile dostu çalışma alanı yaklaşımı ile çalışma koşullarında yapılacak düzenlemelere, örgütsel ve sosyal desteğin sağlanabilmesi adına planlanacak sosyal hizmet uygulamalarına ışık tutacağı ve konuyla ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu gerekçeden yola çıkarak bu araştırmada kadın sağlık çalışanlarında sosyodemografik ve çalışma durumuna ilişkin özelliklere göre iş-aile yaşam çatışmasının karşılaştırılması ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların iş-aile yaşam çatışması ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Araştırma tanımlayıcı, ilişki arayıcı tiptedir.

Araştırmanın Evreni-Örnekleme

Araştırmanın evrenini Türkiye ülke sınırları içerisinde bulunan sağlık kuruluşlarında çalışan kadın sağlık çalışanları oluşturmaktadır. Araştırmada minimum örnek büyüklüğü G*Power 3.1.9.7 programında $d=0.020$, $\alpha=0.05$ ve %80 güçle 395 olarak hesaplanmış, %20 yedek alınarak çalışmanın 474 kişi ile yürütülmesi planlanmıştır (Faul, 2007; Faul, 2009). Pandemi koşulları nedeniyle araştırma grubunun belirlenmesinde olasılıksız örnekleme yöntemlerinden gelişigüzel örnekleme yöntemi kullanılmış ve Kasım 2021-Mart 2022 tarihleri arasında sosyal medya ve grup iletişimini sağlayan Facebook, Whatsup vb. uygulamalar aracılığı ile zincirleme olarak ulaşılan ve araştırmaya katılmayı kabul edip çevrimiçi anketi tamamlayan 542 sağlık çalışanı araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmaya Dahil Edilme ve Dışlanma Kriterleri

Türkiye’de ülke sınırları içerisinde bulunan sağlık kuruluşlarında çalışan, kadın cinsiyette, araştırmaya katılmayı kabul ederek çevrim içi anketi tamamlayan 578 kişiye ulaşılmış, analiz aşamasında sağlık hizmetleri sınıfında çalışmadığı belirlenen 36 kadın dışlanarak 542 kadın sağlık çalışanına ait veriler değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkeni iş-aile yaşam çatışması, bağımsız değişkenleri ise yaşanan il, sektör, kurum, yaş, öğrenim düzeyi, medeni durum, eşin öğrenim düzeyi ve çalışma durumu, meslek, hanenin aylık geliri, meslekte çalışma süresi, çalışma şekli, haftalık çalışma saati, çocuk sayısı, eş ve çocuk dışında ailede bakmakla yükümlü olunan bireylerin varlığı, ev işlerinde ücretli/ücretsiz bir yardımcının varlığı, çocuk bakımı konusunda ücretli/ücretsiz bir yardımcının varlığı, çocuk bakımı, yemek yapma, ev temizliği vb. sorumluluklara ayrılan günlük zaman ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlardır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri Tanıtıcı Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği, İş-Aile Yaşam Çatışması Ölçeği’nin yer aldığı çevrimiçi anket formuyla toplanmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatürde yer alan bilgilerden yola çıkılarak hazırlanan bu form araştırmaya katılan kadın sağlık çalışanlarının yaşadıkları il, çalışılan sektör ve kurum, yaş, öğrenim düzeyi, medeni durum, eşin öğrenim düzeyi, eşin çalışma durumu, meslek, hanenin aylık geliri, meslekte çalışma süresi, çalışma şekli, haftalık çalışma saati, çocuk sayısı, eş ve çocuk dışında ailede bakmakla yükümlü olunan bireylerin varlığı, ev işlerinde ücretli/ücretsiz bir yardımcının varlığı, çocuk bakımı konusunda ücretli/ücretsiz bir yardımcının varlığı, çocuk bakımı, yemek yapma, ev temizliği vb. sorumluluklara ayrılan günlük zaman özelliklerinin sorgulandığı sorulardan oluşmaktadır (Efeoğlu ve Özgen; 2007; Çoban, 2014; Oruç, 2019).

Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (TCRÖ): García-Cueto ve ark. (2015) tarafından geliştirilen ve Bakıoğlu ve Türküm (2019) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesini amaçlamaktadır. Ölçek 15 madde ve tek alt boyuttan oluşmaktadır. Beşli likert tipi ölçekte yanıt seçenekleri ‘tamamen katılıyorum’ (5 puan), ‘katılıyorum’ (4 puan), ‘kararsızım’ (3 puan), ‘katılmıyorum’ (2 puan), ‘hiç katılmıyorum’ (1 puan) şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan 20-100 arasında olup ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.88 olarak bildirilmiştir (Bakıoğlu ve Türküm, 2019). Bu araştırmada ise ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.87 olarak

hesaplanmıştır. Ölçekten alınan puanın yükselmesi bireyin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumunun yükseldiğini göstermektedir (Bakioğlu ve Türküm, 2019).

İş-Aile Yaşam Çatışması Ölçeği (İAYÇÖ): Netenmeyer, Boles ve McMurrian (1996) tarafından geliştirilen, Efeoğlu ve Özgen (2007) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek çalışanların iş yaşamından kaynaklanan iş-aile çatışması ve aile yaşamından kaynaklanan aile-iş çatışması düzeylerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek 10 madde ve İş-Aile Çatışması ve Aile-İş Çatışması olmak üzere 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Beşli likert tipi ölçekte iş-aile, yaşam çatışması düzeylerine ilişkin cümlelerde yanıt seçenekleri 'kesinlikle katılmıyorum' (1), 'katılmıyorum' (2), 'fikrim yok' (3), 'katılıyorum' (4), 'kesinlikle katılıyorum' (5) şeklinde sıralanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan 10-50 arasında değişmekte olup ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.82 olarak bildirmiştir (Efeoğlu ve Özgen, 2007). Bu çalışmada da ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.82 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan puanın artışı bireylerin yaşadığı çatışma düzeyinin arttığını göstermektedir (Uzlu, 2018).

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler SPSS 23.0 paket programında değerlendirilmiştir. Veri analizinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, Students t testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testi, post hoc karşılaştırmalarda varyansların homojen olup olmama durumuna göre Bonferroni ve Dunnett's T 3 testi ve Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu basıklık ve çarpıklık katsayıları ile değerlendirilmiş ve (-1.5)-(+1.5) aralığında basıklık ve çarpıklık değerlerine sahip olan değişkenlerin normal dağılıma uyduğu kabul edilmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların iş-aile yaşam çatışması ile ilişkisinin değerlendirilmesinde çok değişkenli doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Regresyon analizinde oluşturulan modellerin açıklayıcılığı Adj. R2 ile, multicollinearity ve otokorelasyon The Variance Inflation Factor (VIF) (WIF<10) ve Durbin Watson (DW) (0<DW<4) ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel testlerin anlamlılık düzeyi olarak p<0.05 değeri kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülebilmesi için Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Tarih: 30.06.2021 ve Sayı: 2021-49) etik kurul izni alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1'de araştırma grubunun sosyo-demografik ve çalışma durumuna ilişkin özellikleri yer almaktadır. Katılımcıların %43.9'u Ege bölgesinde yaşamakta olup yaş ortalaması 31.98 ± 6.96 yıldır ve katılımcıların %49.3'ünü 29 yaş ve altındadır. Katılımcıların %62.4'ü lisans mezunu, %53.5'i evlidir. Evli olan kadın sağlık çalışanlarının %84.5'inin eşi üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahiptir ve %96.2'si gelir getiren bir işte çalışmaktadır. Grubun %41.6'sının aylık geliri 7000-10.000 TL arasındadır. Katılımcıların %56.1'i hiç çocuğunun olmadığını ifade etmiştir. Eş ve çocuk dışında ailede bakmakla yükümlü olduğu bireylerin olduğunu ifade eden katılımcıların oranı %10.7, ev işlerinde ücretli/ücretsiz bir yardımcısı olduğunu ifade eden katılımcıların oranı %9.4 ve çocuk bakımı konusunda ücretli/ücretsiz bir yardımcısı olduğunu ifade edenlerin oranı ise %24.2'dir. Katılımcıların %56.8'i çocuk bakımı, yemek yapma, ev temizliği vb. sorumluluklara günde 3 saat ve daha az zaman ayırdığını belirtmektedir. Kadın sağlık çalışanlarının %83.9'u kamu sektöründe, %70.3'ü ikinci basamak sağlık kuruluşunda görev yapmaktadır. Katılımcıların %42.4'ünü hemşire ve ebeler oluşturmaktadır, %47.9'unun meslekte çalışma süresi 60 ay ve daha azdır, %53.9'u sadece mesai usulü, %30.8'i haftada 46 saat ve daha fazla çalışmaktadır (Tablo 1).

Tablo 2'de Araştırma grubunun Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar ve İş-Aile Yaşam Çatışması Ölçeği puan ortalamaları yer almaktadır. Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar, İş-Aile Yaşam Çatışması Ölçeği toplam ve İş Aile Çatışması, Aile İş Çatışması alt boyut puan ortalamaları sırasıyla 4.34 ± 0.55, 2.72 ± 0.69, 3.55 ± 1.05 ve 1.88 ± 0.98'dir (Tablo 2).

Tablo 1. Araştırma Grubunun Sosyo-Demografik ve Çalışma Durumuna İlişkin Özellikleri

Sosyo-demografik ve çalışma durumuna ilişkin özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaşanılan bölge		
Ege	238	43.9
Marmara	106	19.6
Karadeniz	60	11.1
Akdeniz	56	10.3
İç Anadolu	55	10.1
Doğu Anadolu	16	3.0
Güneydoğu Anadolu	11	2.0
Yaş (Ort±SS:31.98 ± 6.96)		
≤29	267	49.3
30-34	117	21.5
≥35	158	29.2
Öğrenim düzeyi		
Lise	16	3.0
Önlisans	76	14.0
Lisans	338	62.4
Lisansüstü+tıpta uzmanlık	112	20.6
Medeni durum		
Evli	290	53.5
Bekar	252	46.5
Eşin öğrenim düzeyi		
Lise ve altı	45	15.5
Üniversite ve üzeri	245	84.5
Eşin çalışma durumu		
Çalışıyor	11	96.2
Çalışmıyor	279	3.8
Hanenin aylık geliri		
<7000TL	170	31.4
7000-10000TL	225	41.6
≥10001TL	146	27.0
Çocuk sayısı		
0	304	56.1
1	115	21.2
≥2	123	22.7
Eş ve çocuk dışında ailede bakmakla yükümlü olunan bireyler		
Var	58	10.7
Yok	484	89.3
Ev işlerinde ücretli/ücretsiz bir yardımcının varlığı		
Var	51	9.4
Yok	491	90.6
Çocuk bakımı konusunda ücretli/ücretsiz bir yardımcının varlığı		
Var	131	24.2
Yok	411	75.8

Tablo 1. Devamı

Sosyo-demografik ve çalışma durumuna ilişkin özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çocuk bakımı, yemek yapma, ev temizliği vb. sorumluluklara ayrılan günlük zaman		
≤3 saat	284	56.8
≥4 saat	216	43.2
Çalışılan sektör		
Kamu sektörü	455	83.9
Özel sektör	87	16.1
Çalışılan kurum		
Birinci basamak sağlık kuruluşu	45	8.3
İkinci basamak sağlık kuruluşu	381	70.3
Üçüncü basamak sağlık kuruluşu	71	13.1
Diğer*	45	8.3
Meslek		
Hekim, diş hekimi ve eczacı	80	14.8
Hemşire ve ebe	230	42.4
Diyetisyen, fizyoterapist, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimcisi, psikolog	123	22.7
Anestezi, röntgen, laboratuvar teknisyeni, ATT, tıbbi sekreter	72	13.3
Diğer**	37	6.8
Meslekte çalışma süresi		
≤60 ay	257	47.9
61-119 ay	127	23.6
≥120 ay	153	28.5
Çalışma şekli		
Sadece mesai	292	53.9
Gündüz mesaisi ve nöbet	210	38.7
Sadece nöbet	33	6.1
Vardiya	7	1.3
Haftalık çalışma saati		
≤45 saat	371	69.2
≥46 saat	165	30.8

Ort±SS: Ortalama±Standart Sapma. TL: Türk Lirası. *İl Sağlık Müdürlüğü, İlçe Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Ortak Sağlık Güvenlik Birimi (OSGB), Sağlık Bakanlığı. **Diyaliz teknikeri, fizik tedavi teknikeri, odyometri teknikeri, ağız ve diş sağlığı teknikeri vb. meslek gruplarından oluşmaktadır. ATT: Acil Tıp Teknisyeni.

Tablo 2. Araştırma Grubunun Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar ve İş-Aile Yaşam Çatışması Ölçeği Puan Ortalamaları

Ölçekler ve alt boyutları	n	Ort±SS	Min-Mak Puan
Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar			
İş-Aile Yaşam Çatışması	542	4.34 ± 0.55	1.80-5.00
-İş- Aile Çatışması	542	2.72 ± 0.69	1.00 – 5.00
-Aile- İş Çatışması	542	3.55 ± 1.05	1.00 – 5.00
	542	1.88 ± 0.98	1.00 – 5.00

Ort±SS: Ortalama±Standart Sapma. Min: Minimum, Mak: Maksimum

Tablo 3'te araştırma grubunun sosyo-demografik ve çalışma durumuna ilişkin özelliklerine göre İş-Aile Yaşam Çatışması Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamaları yer almaktadır. Evli, iki ve daha fazla çocuğa sahip olan, evinde bakmakla yükümlü olduğu birey ya da bireyler bulunan, çocuk bakımında kendisine yardımcı birey ya da bireylerin bulunduğunu belirten, üçüncü basamak sağlık kuruluşunda ve gündüz mesaisi ve nöbet veya vardiya usulü çalışan katılımcıların diğer katılımcılara göre İş-Aile Yaşam Çatışması Ölçeği puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek, 29 yaş ve altı katılımcıların ise diğer yaş kategorilerinde yer alan katılımcılara göre İş Aile Yaşam Çatışması Ölçeği puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüktür.

Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan, 30-34 yaş aralığında, lisans düzeyinde öğrenime sahip ve çocuk bakımında kendisine yardımcı birey ya da bireyler bulunan ve gündüz mesaisi ve nöbet/vardiya usulü çalışan katılımcıların diğer kategorilerde yer alan katılımcılara göre İş-Aile Yaşam Çatışması Ölçeği iş-aile boyutu puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Hiç çocuğu olmayan ve birinci basamak sağlık kuruluşunda çalışan katılımcıların diğer katılımcılara göre İş-Aile Yaşam Çatışması Ölçeği iş-aile alt boyutu puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüktür. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayan, 35 yaş ve üzeri, öğrenim durumu lise düzeyinde olan, evli, 2 ve daha fazla çocuğu sahip ve evinde bakmakla yükümlü olduğu birey ya da bireyler bulunan ve sadece nöbet usulüyle çalışan katılımcıların diğer katılımcılara göre İş-Aile

Yaşam Çatışması Ölçeği aile-iş alt boyutu puan ortalaması açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir (Tablo 3, $p<0.05$).

Tablo 4'te toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile iş-aile yaşam çatışması ilişkisi yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların iş-aile yaşam çatışması ile istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönlü zayıf, iş-aile çatışması ile pozitif yönlü, çok zayıf ve aile iş çatışması ile ise negatif yönlü, orta düzeyde ilişkisinin olduğu belirlenmiştir. (Tablo 4, $p<0.05$).

Tablo 5'te çok değişkenli doğrusal regresyon analizine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile iş aile yaşam çatışması ilişkisi yer almaktadır. Buna göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların eşitlikçi yönde artışının ($\beta:-0.190$, $p:<0.001$) iş-aile yaşam çatışmasının negatif, çocuk sayısındaki artışın ($\beta:0.199$, $p:0.008$), eş ve çocuk dışında ailede bakmakla yükümlü olunan birey/lerin varlığının ($\beta:0.117$, $p:0.005$) ve gündüz mesaisi ve nöbet/vardiya usulü çalışmanın ($\beta:0.197$, $p:<0.001$) iş-aile yaşam çatışmasının pozitif birer öngördürücüsü olduğu saptanmıştır. Alt boyutlara ilişkin oluşturulan modellerde ise toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların eşitlikçi yönde artışının ($\beta:0.111$, $p:0.009$), çocuk sayısındaki artışın ($\beta:0.163$, $p:0.017$) ve gündüz mesaisi ve nöbet/vardiya usulü çalışmanın ($\beta:0.190$, $p:<0.001$) iş aile çatışmasının pozitif, birinci basamak sağlık kuruluşunda çalışmanın ($\beta: -0.087$, $p:<0.001$) ise negatif bir ön gördürücü olduğu, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların eşitlikçi yönde artışının ($\beta:-0.414$, $p:<0.001$) aile-iş çatışmasının negatif, eş ve çocuk dışında ailede bakmakla yükümlü olunan birey/lerin varlığının ($\beta:0.116$, $p:0.003$) ise aile-iş çatışmasının pozitif ön gördürücüsü olduğu belirlenmiştir (Tablo 5, $p<0.05$).

Tablo 3. Araştırma Grubunun Sosyo-Demografik ve Çalışma Durumuna İlişkin Özelliklerine Göre İş-Aile Yaşam Çatışması Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamaları

Sosyodemografik ve çalışma durumuna ilişkin özellikler	n	İş-Aile Yaşam Çatışması			İş-Aile Çatışması			Aile-İş Çatışması		
		Ort ± SS	Test değeri	p	Ort ± SS	Test değeri	p	Ort ± SS	Test değeri	p
Bölge¹										
Marmara	106	2.66 ± 0.67			3.40 ± 1.04			1.91 ± 0.85		
Ege	238	2.71 ± 0.65			3.67 ± 1.02			1.75 ± 0.99		
İç Anadolu	55	2.66 ± 0.67			3.21 ± 1.07			2.12 ± 0.85		
Akdeniz	56	2.71 ± 0.70	4.814	0.568	3.45 ± 1.02	15.728	0.015	1.97 ± 0.93	23.795	0.001
Karadeniz	60	2.88 ± 0.82			3.70 ± 1.21			2.06 ± 1.18		
Doğu Anadolu	16	2.71 ± 0.46			3.91 ± 0.66			1.52 ± 0.86		
Güneydoğu Anadolu	11	2.90 ± 1.00			3.38 ± 1.08			2.43 ± 1.35		
Yaş²										
<29	267	2.61 ± 0.63			3.46 ± 1.04			1.75 ± 0.80		
30-34	117	2.78 ± 0.65	6.955	0.001	3.75 ± 0.96	3.036	0.049	1.81 ± 1.04	9.020	<0.001
≥35	158	2.85 ± 0.77			3.55 ± 1.13			2.16 ± 1.15		
Öğrenim düzeyi¹										
Lise	16	2.63 ± 0.57			3.03 ± 0.92			2.22 ± 0.52		
Önlisans	76	2.63 ± 0.66			3.33 ± 1.14			1.93 ± 0.91		
Lisans	338	2.77 ± 0.69	4.946	0.176	3.64 ± 1.01	10.245	0.017	1.91 ± 1.06	8.161	0.043
Lisansüstü/tıpta uzmanlık	112	2.62 ± 0.69			3.51 ± 1.12			1.73 ± 0.80		
Medeni durum³										
Evli	290	2.79 ± 0.72	2.731	0.007	3.61 ± 1.03	1.516	0.130	1.97 ± 1.09	2.194	0.029
Bekar	252	2.63 ± 0.64			3.48 ± 1.07			1.79 ± 0.83		
Eşin öğrenim düzeyi³										
Lise ve altı	45	2.80 ± 0.70			3.49 ± 1.10			2.10 ± 1.01		
Üniversite ve üzeri	245	2.79 ± 0.72	0.064	0.949	3.64 ± 1.02	0.849	0.396	1.94 ± 1.10	0.887	0.376
Eşin çalışma durumu⁴										
Çalışıyor	279	2.80 ± 0.72	0.532	0.595	3.62 ± 1.03	0.890	0.374	1.97 ± 1.10	-0.139	0.890
Çalışmıyor	11	2.68 ± 0.69			3.34 ± 1.06			2.01 ± 0.78		
Hanenin aylık geliri²										
<7000TL	170	2.70 ± 0.69	0.173	0.842	3.51 ± 1.11	0.162	0.850	1.88 ± 0.97	0.067	0.935
7000-10000TL	225	2.71 ± 0.70			3.56 ± 1.04			1.87 ± 0.99		
≥10001TL	146	2.74 ± 0.67			3.58 ± 1.01			1.91 ± 1.00		
Çocuk Sayısı²										
0	304	2.61 ± 0.67			3.43 ± 1.09			1.80 ± 0.84		
1	115	2.69 ± 0.62	13.922	<0.001	3.69 ± 0.98	4.791	0.009	1.70 ± 0.93	12.747	<0.001
≥2	123	2.99 ± 0.70			3.72 ± 0.98			2.26 ± 1.23		
Eş ve çocuk dışında ailede bakmakla yükümlü olunan bireyler³										
Var	58	3.08 ± 0.71	-4.346	<0.001	3.68 ± 0.87	-1.151	0.253	2.49 ± 1.12	-4.397	<0.001
Yok	484	2.67 ± 0.67			3.53 ± 1.07			1.81 ± 0.94		
Ev işlerinde ücretli/ücretsiz bir yardımcının varlığı³										
Var	51	2.76 ± 0.78	-0.491	0.623	3.59 ± 1.11	-0.267	0.790	1.94 ± 1.10	0.402	0.688
Yok	491	2.71 ± 0.68			3.55 ± 1.05			1.88 ± 0.97		
Çocuk bakımına yardımcı olan birey/bireyler³										
Var	131	2.83 ± 0.64	-2.156	0.032	3.77 ± 0.95	-2.959	0.003	1.89 ± 1.15	-0.041	0.968
Yok	411	2.68 ± 0.70			3.48 ± 1.07			1.88 ± 0.93		

Tablo 3. Devamı

Sosyodemografik ve çalışma durumuna ilişkin özellikler	n	İş-Aile Yaşam Çatışması			İş-Aile Çatışması			Aile-İş Çatışması		
		Ort ± SS	Test değeri	p	Ort ± SS	Test değeri	p	Ort ± SS	Test değeri	p
Çocuk bakımı, yemek yapma, ev temizliği vb. sorumluluklara ayrılan günlük zaman³										
≤3 Saat	284	2.67 ± 0.67	-1.409	0.160	3.50 ± 1.09	-0.812	0.417	1.84 ± 0.94	-1.099	0.273
≥4 saat	216	2.76 ± 0.71			3.58 ± 1.02			1.94 ± 1.02		
Çalışılan sektör³										
Kamu	455	2.72 ± 0.71	0.301	0.764	3.53 ± 1.06	-0.747	0.455	1.90 ± 0.99	1.146	0.252
Özel	87	2.70 ± 0.53			3.63 ± 1.00			1.77 ± 0.94		
Çalışılan kurum²										
Birinci basamak sağlık kuruluşu	45	2.54 ± 0.77			3.09 ± 1.04			2.00 ± 0.92		
İkinci basamak sağlık kuruluşu	381	2.75 ± 0.67	4.176	0.006	3.64 ± 1.03	6.643	<0.001	1.86 ± 1.03	0.987	0.398
Üçüncü basamak sağlık kuruluşu	71	2.81 ± 0.75			3.61 ± 1.04			2.02 ± 0.95		
Diğer*	45	2.44 ± 0.57			3.12 ± 1.03			1.76 ± 0.66		
Meslek²										
Hekim, diş hekimi ve eczacı	80	2.72 ± 0.61			3.57 ± 1.03			1.88 ± 0.96		
Hemşire ve ebe	230	2.66 ± 0.65			3.53 ± 1.05			1.78 ± 0.91		
Diyetisyen, fizyoterapist, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimcisi, psikolog	123	2.72 ± 0.71	1.507	0.199	3.46 ± 1.04	0.944	0.438	1.97 ± 1.00	1.246	0.290
Anestezi, röntgen, laboratuvar teknisyeni, ATT, tıbbi sekreter	72	2.89 ± 0.74			3.76 ± 1.04			2.02 ± 1.11		
Diğer**	37	2.73 ± 0.84			3.48 ± 1.15			1.97 ± 1.16		
Meslekte çalışma süresi²										
≤60 ay	257	2.65 ± 0.68			3.49 ± 1.12			1.82 ± 0.88		
61-119 ay	127	2.80 ± 0.63	2.075	0.127	3.61 ± 0.93	0.829	0.437	1.98 ± 1.08	1.217	0.297
≥120 ay	153	2.75 ± 0.75			3.60 ± 1.01			1.90 ± 1.04		
Çalışma şekli²										
Gündüz mesaisi ve nöbet/vardiya	217	2.90 ± 0.64	14.159	<0.001	3.83 ± 0.91	14.011	<0.001	1.97 ± 1.06	4.026	0.018
Sadece mesai	292	2.58 ± 0.69			3.37 ± 1.11			1.78 ± 0.93		
Sadece nöbet	33	2.72 ± 0.70			3.23 ± 0.99			2.20 ± 0.75		
Haftalık Çalışma Saati³										
≤45 saat	371	2.73 ± 0.69	0.516	0.606	3.54 ± 1.04	-0.240	0.810	1.91 ± 0.98	0.980	0.328
≥46 saat	165	2.69 ± 0.68			3.57 ± 1.07			1.82 ± 0.99		

¹Kruskal Wallis Varyans Analizi, ²Varyans Analizi, ³Student-t T Testi, ⁴Man Whitney U Testi. TL: Türk Lirası. *İl Sağlık Müdürlüğü, İlçe Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Ortak Sağlık Güvenlik Birimi (OSGB), Sağlık Bakanlığı. **Diyaliz teknikeri, fizik tedavi teknikeri, odyometri teknikeri, ağız ve diş sağlığı teknikeri vb. meslek gruplarından oluşmaktadır. ATT: Acil Tıp Teknisyeni.

Tablo 4. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar İle İş-Aile Yaşam Çatışması İlişkisi

Ölçekler ve alt boyutları	1	2	3	4
1.Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar	1.00	-0.229*	0.121*	-0.449*
2.İş-Aile Yaşam Çatışması	-0.229*	1.00	0.702*	0.648*
3.İş-Aile Çatışması	0.121*	0.702*	1.00	-0.088***
4.Aile-İş Çatışması	-0.449*	0.648*	-0.088***	1.00

Pearson korelasyon analizi. *p<0.001, **p<0.01, ***p<0.05

Tablo 5. Çok Değişkenli Doğrusal Regresyon Analizine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar İle İş Aile Yaşam Çatışması İlişkisi

	İş-aile yaşam çatışması			
	B	SE	β	p
Model 1 (Adj. R²: 0.132. F:11.299***)				
Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar	-0.238	0.052	-0.190	<0.001
Yaş	-0.003	0.006	-0.029	0.604
Medeni durum (Evli)	-0.029	0.078	-0.021	0.713
Çocuk sayısı	0.167	0.063	0.199	0.008
Eş ve çocuk dışında ailede bakmakla yükümlü olunan birey/ler (Var)	0.260	0.093	0.117	0.005
Çocuk bakımına yardımcı olan birey/ler (Var)	0.004	0.081	0.002	0.965
Çalışılan kurum (Üçüncü basamak)	0.035	0.084	0.017	0.680
Çalışma şekli (Gündüz mesaisi ve nöbet/vardiya)	0.278	0.057	0.197	<0.001
Model 2 (Adj. R²: 0.099. F: 7.284***)				
Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar	0.213	0.081	0.111	0.009
Bölge (Doğu Anadolu)	0.322	0.259	0.052	0.215
Yaş	-0.013	0.009	-0.084	0.150
Öğrenim düzeyi (Lisans)	0.161	0.091	0.074	0.079
Çocuk sayısı	0.209	0.088	0.163	0.017
Çocuk bakımına yardımcı olan birey/ler (Var)	0.072	0.126	0.029	0.567
Çalışılan kurum (Birinci basamak)	-0.333	0.162	-0.087	0.041
Çalışma şekli (Gündüz mesaisi ve nöbet/vardiya)	0.408	0.091	0.190	<0.001
Model 3 (Adj. R²: 0.227. F: 20.818***)				
Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar	-0.743	0.072	-0.414	<0.001
Bölge (Güneydoğu Anadolu)	0.400	0.268	0.057	0.136
Yaş	0.010	0.007	0.069	0.195
Öğrenim düzeyi (Lise)	-0.191	0.226	-0.033	0.399
Medeni durum (Evli)	-0.014	0.105	-0.007	0.890
Çocuk sayısı	0.092	0.078	0.076	0.239
Eş ve çocuk dışında ailede bakmakla yükümlü olunan birey/ler (Var)	0.369	0.125	0.116	0.003
Çalışma şekli (Sadece nöbet)	0.118	0.161	0.029	0.462

TARTIŞMA

İş-aile yaşam çatışması iş-aile çatışması ile aile-iş çatışması olmak üzere iki alt boyuttan oluşan ve iş ile ev yaşamındaki sorumlulukların ve rollerin dengelenemediği durumlarda ortaya çıkan uyumsuzluk olarak ifade edilmektedir. İş-aile

yaşam çatışmasının yüksek olması hem bireysel hem ailevi hem de örgütsel alanda olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bireylerin aynı anda birden fazla rol ve sorumluluk yüklenmesi bireylerde kararsızlık, endişe, gerilim ve hatta bunalım gibi psikolojik sorunlara, fizyolojik sorunlara, iş devamsızlık, iş doyumu ve iş tatmininde düşüş ve

iş kazaları gibi örgütsel sorunlara ve boşanmaya kadar uzanan birçok ailevi soruna yol açmaktadır (Çakınberk, 2012; Güney, 2016; Öztürk, 2018; Macit ve Ardiç, 2018).

Kadın sağlık çalışanlarında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların iş-aile yaşam çatışması ile ilişkisinin incelenmesi amacıyla yürütülen bu çalışmada kadın sağlık çalışanlarının İş-Aile Yaşam Çatışması Ölçeği toplam puan ortalaması 2.72 ± 0.69 , iş aile çatışması, aile iş çatışması alt boyut puan ortalamaları ise sırasıyla 3.55 ± 1.05 ve 1.88 ± 0.98 olarak hesaplanmıştır. Pelit (2019) tarafından akademisyenlerle yürütülen çalışmada iş-aile yaşam çatışması, iş-aile çatışması ve aile-iş çatışması puan ortalamaları sırasıyla 2.87 ± 0.043 , 3.18 ± 0.05 ve 2.53 ± 0.04 olarak, Uzlu (2018) tarafından okul müdürleri özelinde yapılan çalışmada iş-aile yaşam çatışması, iş-aile çatışması ve aile-iş çatışması puan ortalamaları sırasıyla 2.68 ± 0.78 , 2.38 ± 0.93 ve 3.53 ± 0.98 olarak, Bozkurt Özyolcu (2018)'nin mavi ve beyaz yakalı işçilerle yaptığı çalışmada ise iş-aile yaşam çatışması, iş-aile çatışması ve aile-iş çatışması puan ortalamaları sırasıyla 2.55 ± 0.74 , 2.09 ± 0.75 ve 3.00 ± 1.04 olarak rapor edilmiştir (Pelit, 2019; Uzlu, 2018; Bozkurt Özyolcu, 2018). Literatürde yer alan bu çalışmalarda aynı veri toplama aracı kullanılmış olmasına rağmen iş aile yaşam çatışması düzeylerinin farklı olduğu görülmüştür. Bu farklılık araştırma gruplarına ait sosyodemografik ve çalışma durumuna ilişkin özelliklerin farklı olmasından ya da COVID-19 sürecinin getirdiği ağır çalışma koşullarından kaynaklanıyor olabilir.

Bu araştırmada çocuk sayısının iş-aile yaşam çatışması üzerinde belirleyici etkisinin olduğu saptanmıştır. Literatürde de araştırmanın bu bulgusuna benzer sonuçların yer aldığı çalışmalar bulunmaktadır (Pelit, 2019; Özkan, 2019; Kinnunen ve Mauno, 1998; Benli, Yenihan ve Öner, 2016; Yiğitel, 2021). Literatürde aile büyüklerinin yaşları ve sağlık durumları gereği kendi bakım ihtiyaçlarını karşılamayacak durumda olmalarından dolayı bu konudaki ilk sorumluluğun bu bireylerin çocuklarına ait olduğu ve bu durumun ise aile içi sorumlulukları artırdığı için çatışmaya sebebiyet verdiği belirtilmiştir (Yiğitel, 2021). Bu araştırmada da literatürle uyumlu olarak eş ve çocuk dışında ailede bakmakla yükümlü olunan bireylerin varlığı iş-aile yaşam ve aile-iş çatışmasında artışla ilişkili bulunmuştur. Çalışmamızda gündüz ve nöbet/vardiya usulü çalışmanın iş-aile yaşam ve iş-aile çatışmasında artışla ilişkili olduğu

belirlenmiştir. Bu durumun gündüz mesaisin iş yükü ve iletişim fazlalığının ve nöbet usulü çalışmanın getirdiği düzensizliğin çalışanlarda strese yol açmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Ek olarak bu çalışmada birinci basamak sağlık kuruluşunda çalışmanın iş aile çatışmasının negatif bir belirleyicisi olduğu ve birinci basamak sağlık kuruluşunda çalışmanın iş aile çatışmasında düşüşle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu durum birinci basamak sağlık kuruluşlarında nöbet tutulmamasından, ikinci ve üçüncü basamağa göre mesai saatlerinin daha düzenli olmasından kaynaklanabilir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların eşitlikçi yönde artışı iş-aile yaşam çatışmasının ve aile-iş çatışmasının negatif, iş aile çatışmasının ise pozitif bir belirleyicisidir. Bu bulguya dayanarak toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların eşitlikçi yönde artışının iş-aile yaşam çatışması düzeyini ve aile-iş çatışması düzeyini azalttığı, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların eşitlikçi yönde artışının iş-aile çatışması düzeyini ise artırdığı söylenebilir. Toplumumuzda kadınlar her ne kadar çalışma hayatına katılmış olsa dahi ev içi sorumluluklar kadınlar tarafından görev olarak algılanmaya devam etmektedir. Hem ev hayatında hem de iş hayatında birçok görevi ve sorumluluğu olan kadınlardan toplumun attığı tüm görevleri tam anlamı ile yerine getirmesi beklenmektedir. Çalışma hayatındaki sorumluluklarına ek olarak kadınların ev içindeki sorumluluklarının azalmadığı tam tersi zaman kısıtlılığı nedeni ile yoğun bir şekilde çalıştıkları ve iş-aile hayatı dengesini kurmakta zorlandıkları bildirilmektedir (Candoğan, 2019). Çalışma hayatına kadının aktif katılımını savunan eşitlikçi tutum ne yazık ki kadınların iş hayatında sorun yaşamamasının ya da yaşadıkları sorunların azaltılmasının önüne geçememiştir. Bu çalışmada da toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarda eşitlikçi yönde değişimiyle iş-aile yaşam ve aile iş çatışmasının azalması buna karşın iş-aile çatışmasının artış göstermesi kadınların çalışma hayatında sorun yaşadığının ve kadının çalışma hayatında olmasının aile hayatına olumsuz yansıdığına göstergesidir. Kadın sağlık çalışanlarına yönelik yapılan bu çalışma iş-aile yaşam çatışmasının önlenmesine dair toplumsal cinsiyete duyarlı bir bakışın ve örgütlerde aile dostu politikaların benimsenmesinin gerekliliğini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu bağlamda da bireylerin hem ailevi hem de çalışma hayatındaki esenlik hallerinin artırılmasını amaçlayan sosyal

hizmet disiplini ve bir kolu olan endüstriyel sosyal hizmet önem taşımaktadır. Endüstriyel sosyal hizmet çalışan bireylerin sorunlarına sosyal hizmet disiplini ile yaklaşarak her bir soruna özgü ayrı çözümler geliştirmeyi ve bu şekilde çalışan bireylerin iyilik hallerinin artırılmasını hedeflemektedir. Dolayısıyla iş ve aile yaşamının etkileşiminden doğan sorunlar ve çözümü de endüstriyel sosyal hizmetin alanına girmektedir (Çavuşoğlu, 2020). Bu doğrultuda iş-aile yaşam çatışmasının önlenmesinde endüstriyel sosyal hizmet uygulamalarından destek alınması önem arz etmektedir. Aynı zamanda aileyi bir bütün halinde ele alan sosyal hizmet bilimi aileye yönelik sorunların çözümünde de önem arz etmektedir (İçağasıoğlu Çoban ve Özbesler, 2011). Bunun yanı sıra sosyal hizmet kadınların aile içerisinde maruz kaldığı baskıyla mücadele etmeleri, bu noktada kadınları güçlendirmeleri, savunuculuklarını üstlenmeleri ve ataerkil aile ideolojisine karşı bilinçlenmeye yönelik yaptığı müdahaleler ile etkili bir uygulama alanıdır (Şaşman Kaylı ve Şahin, 2016).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada olasılığı bilinmeyen örnekleme yönteminin kullanılması ve araştırmanın çevrimiçi anketi tamamlayan katılımcılarla yürütülmesinden dolayı araştırma sonuçlarının kendi evrenine genellenebilir olması, araştırma verilerinin katılımcıların kişisel beyanına dayalı olarak toplanması bu araştırmanın en önemli sınırlılıklarıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların eşitlikçi yönde artışının iş-aile yaşam çatışmasının ve aile-iş çatışmasının negatif, iş aile çatışmasının ise pozitif bir belirleyicisi olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda iş-aile yaşam çatışmasının azaltılmasına yönelik sağlık kuruluşlarında çalışanlara örgütsel ve sosyal destek sağlanması için işyerinde sosyal hizmet uygulamalarına ağırlık verilmeli, endüstriyel sosyal hizmet bağlamında aile dostu politikalar hayata geçirilmelidir. Bu doğrultuda kadın sağlık çalışanlarına psiko-sosyal destek ve danışmanlık hizmeti verilebilir. Sağlık kuruluşlarının hizmet içi eğitim programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği, iş-aile yaşam çatışması, stres yönetimi konularına yer veren eğitimler dahil edilmelidir. Ek olarak sağlık personeli yetiştiren kurumlarda da toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik dersler müfredata eklenmelidir. Kadın çalışanların rol

çatışmalarından kaynaklanan sorunlarının çözümü noktasında kamunun ya da işverenin taraf olması, özellikle de çocuk, hasta ve yaşlı bakımı konusunda gündüzlü bakım evleri vb. kurumlar açarak kamu otoritesinden yararlanılması önerilebilir. Hizmet ağırlıklı sosyal politikaların kadınları dezavantajlı konuma getirdiği bilindiğinden, feminist talepleri de gözeterek sosyal politikalar alanında da dönüşüm gerçekleşmelidir. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile iş-aile yaşam çatışması ilişkisinin incelendiği çalışmalara rastlanmamış, sağlık sektörü özelinde de iş-aile yaşam çatışmasının incelendiği çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Konuyla ilgili geniş katılımlı, olasılıklı örnekleme yöntemlerinin kullanıldığı veya derinlemesine bilgi toplama imkanı sunan nitel araştırma yöntemlerinin ya da nicel bulgular desteklenecek şekilde karma yöntemle çalışmaların planlanması iş-aile yaşam çatışmasıyla ilişkili unsurları anlamak ve kalıcı çözümler üretmek adına faydalı olabilir.

Araştırmanın Etik Yönü / Ethics Committee Approval

Araştırma için Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onayı alınmıştır (Tarih: 30.06.2021 ve Sayı No: 2021-49)

Yazar Katkısı / Author Contributions

Fikir/Kavram: L.S., K.T.S.; Tasarım: L.S., K.T.S.; Denetleme/Danışmanlık: K.T.S.; Analiz ve/veya Yorum: L.S, K.T.S.; Kaynak Taraması: L.S, K.T.S.; Makalenin Yazımı: L.S, K.T.S.; Eleştirel İnceleme: K.T.S.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazarlar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadığını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

- Akbolat, M., Kahraman, G., Öztürk, T. (2016). Sağlık çalışanlarının iş yaşamında karşılaştıkları iş aile çatışması örgütsel bağlılıklarını etkiler mi?: Sakarya İli Örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 19(2), 153-169.
- Baki, S., Piyal, B. (2020). COVID-19 pandemisi ve benzeri olağanüstü durumlarda sağlık çalışanları açısından iş-aile çatışması. *Sağlık ve Toplum Özel Sayı Temmuz – 2020*.
- Bakıoğlu, F., Türküm, A. S. (2019). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlaması:

- Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(2), 717-725.
- Benli, A., Yenihan, B., Öner, M. (2016), Aile hekimlerinin iş tatmin düzeyleri ile yaşadıkları iş-aile çatışması seviyeleri arasındaki ilişki: Kocaeli Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(27), 415-431.
- Beutell, N. J., Greenhaus, J. (1985). Sources of conflict between work and family roles. *Academy of Management Review*, 10(1), 76-88.
- Bozkurt Özyolcu, Ç. (2018). İş-Aile Yaşam Çatışmasının İş Stresi Ve İş Doyumu İle İlişkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Candoğan, B. (2019). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin İş Aile Yaşam Dengesi Tartışmaları İle Yeniden Üretimi. (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Çakınberk Karaca, A. (2012). *İş'te Kadın Olmak*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Çavuşoğlu, O. (2020). Endüstriyel Sosyal Hizmet Bağlamında İş Doyumu Ve İş-Aile Yaşamı Çatışması İlişkisinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Çetinceli, K., Çarıkçı, İ. (2020). İş-aile çatışması neden ve sonuçları: kuramsal bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 174-192.
- Çoban H. (2014). İş Aile Yaşam Çatışması ve Tükenmişlik Arasındaki İlişki: Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Demirci, M. S. (2015). Toplumsal Cinsiyet Açısından Yeniden Evlenmeler: Kadın ve Erkeklerin Gözünden Niteliksel Bir İnceleme. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara, Türkiye: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dökmen, Z. (2015). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Efeoğlu, İ. E., Özgen, H. (2007). İş-Aile Yaşam Çatışmasının İş Stresi, İş Doyumu Ve Örgütsel Bağlılık Üzerindeki Etkileri: İlaç Sektöründe Bir Araştırma. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 237-354.
- Erdilek, M. (2015). Sağlık personelinin iş stresi, iş-aile çatışması ve iş-aile hayat tatminlerine yönelik algılarının işten ayrılma niyeti üzerindeki etkilerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13 (26), 113-134.
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.-G., Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39, 175-191.
- Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A. Lang, A.-G. (2009). Statistical power analyses using G*Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses. *Behavior Research Methods*, 41, 1149-1160.
- García-Cueto, E., Rodríguez-Díaz, F.J., Bringas-Molleda, C., López-Cepero, J., Paíno-Quesada, S., Rodríguez-Franco, L. (2015). Development of the gender role attitudes scale (gras) amongst young Spanish people. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 15(1), 61-68.
- Gültekin, L., Güneş, G., Ertung, C., Şimşek, A. (2013). *Toplumsal Cinsiyet Yansımaları*. Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.
- Güney, S. (2016). *Davranış Bilimleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- İçağasıoğlu Çoban, A., ve Özbesler, C. (2011). Türkiye'de aileye yönelik sosyal politika ve hizmetler. *Aile ve Toplum*, (5), 31-41.
- İrge, Necmiye Tülin (2021). İş-Yaşam Dengesini Etkileyen Risk Faktörleri. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(3), 322-333.
- Karaca, A., Polat Dede, N. (2017). Kamu kurumlarındaki kadın çalışanların iş aile çatışma düzeyleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişki: Tunceli örneği. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 150-158.
- Kinnunen, U., Mauno, S. (1998). Antecedents and outcomes of work-family conflict among employed women and men in Finland. *Human Relations*, 51(2), 157-177.
- Macit, M., K. Ardıç (2018). İşkoliklik, iş aile yaşam çatışması ve tükenmişlik arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32(3), 825-844.
- Netemeyer, R.G., Boles, J.S., Mcmurrian, R. (1996). Development and validation of work-family conflict and family-work conflict scales. *Journal of Applied Psychology*, 80.
- Oruç, E. (2019). Kadın Çalışanların İş-Aile Çatışması ve Yaşam Tatmini Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme. (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Özkan, Ç. (2019). İş-aile ve aile-iş çatışması: üniversite personeli üzerine bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(1), 574-596.
- Özmete, E., Eker, I. (2012). İş-aile yaşamı çatışması ve roller: kamu sektörü örneğinde bir değerlendirme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, (3), 1-23.
- Öztürk, H. İ. (2018). Kadın Öğretmenlerin Evlilik Doyumunu Yordamada İş Aile Yaşam Çatışması ve Tükenmişliğin Rolü. (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

- Pelit, M. (2019). İş-Aile Yaşam Çatışması: Sakarya Üniversitesi Akademisyenleri Üzerine Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Polat, Ş., Kutlu, L., Ayyıldız Erkan, H., Afşar Doğrusöz, L. (2018). Bir üniversite hastanesindeki hemşirelerde iş-aile çatışması ile örgütsel sessizlik ve sosyal destek algısı arasındaki ilişkiler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 9 (3), 195-204.
- Şaşman Kaylı, D., Şahin, F. (2016). *Sosyal Politikanın Cinsiyet Halleri Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Hizmet*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Tekingündüz, S., Kurtuldu, A., Öksüz, S. (2015). İş-aile yaşam çatışması, iş tatmini ve iş stresi arasındaki ilişkiler. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3 (4), 27-42.
- Uzlu, T. (2018). Okul Müdürlerinin İş-Aile Yaşam Çatışması Düzeyleri ile İş Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Yiğitel, S. (2021). İş-Aile Yaşam Çatışması Ve Zaman Yönetimi Becerilerinin Bireysel Performansa Etkisi: Sivil Havacılık Sektöründe Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.